

STUART HALL'ÜN AHLÂKİ PANİK MODELİ: TÜRKİYE'DE GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURIYELİLERİN TEMSİLİ ÜZERİNE BİR DERLEME

STUART HALL'S MORAL PANIC MODEL: A REVIEW ON THE
REPRESENTATION OF SYRIANS UNDER TEMPORARY
PROTECTION STATUS IN TURKIYE

Ceren BOZ

Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, ceren.sahin@hku.edu.tr

Naci İSPİR

Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo,
Televizyon ve Sinema Bölümü, Temel İletişim Bilimleri Anabilim Dalı,
naciispir@atauni.edu.tr

Makale Bilgisi

Türü: İnceleme makaleleri
Gönderildiği tarih: 18 Şubat 2025
Kabul edildiği tarih: 7 Mayıs 2025
Yayınlanma tarihi: 25 Aralık 2025

Article Info

Type: Review articles
Date submitted: 18 February 2025
Date accepted: 7 May 2025
Date published: 25 December 2025

Anahtar Sözcükler

Arap Baharı; Suriye İç Savaşı; Göç;
Ahlâki Panik

Keywords

Arab Spring; Syrian Civil War;
Migration; Moral Panic

DOI

10.33171/dtcjournal.2025.65.2.2

Öz

Bu çalışma, ahlâki panik kavramını medya ve siyaset bağlamında ele alarak, Türkiye'ye göç eden geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin temsili Hall'ün Ahlâki Panik Modeli çerçevesinde incelemektedir. Ahlâki panik, toplumda meydana gelen ve başlangıçta küçük ölçekli olan olayların medya tarafından sıklıkla gündeme getirilerek geniş bir kaygı yaratması sürecidir. Hall modeline göre ahlâki panik yedi aşamadan oluşmaktadır. Bu modelin aşamalarından hareketle çalışmanın amacı, 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrası Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin Türk medyası tarafından nasıl temsil edildiğini ve bu sürecin toplumsal algıyı nasıl şekillendirdiğini analiz etmektir. Bu bağlamda çalışma, 2010 yılında başlayan Arap Baharı sürecinden itibaren, ilk Suriyeli niniselfiakTürkiye'ye giriş yaptığı 29 Nisan 2011 tarihinden 8 Aralık 2024'te Esed rejiminin sona ermesine kadar olan süreci kapsamaktadır. Çalışma, Türkiye'de bu dönemde yayımlanan mevzuatlar, yasa maddeleri, medya içerikleri, akademik yayınlar ve resmi açıklamalarla sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda veriler nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ve doküman analizi yöntemiyle Ahlâki Panik modeli çerçevesinde incelenmiştir. 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş ve Arap Baharı dünya ülkelerince insani kriz olarak görülürken Suriye'den kitlesel göçün başlamasıyla ekonomik kriz, güvenlik kaygıları ve işsizlik gibi faktörlerle birlikte süreç bir tehdit unsuru olarak sunulmuştur. Özellikle 29 Nisan 2011 tarihinde sınır komşusu olan ve açık kapı politikası uygulayan Türkiye'ye gelen Suriyeliler ülke medyasında "ekonomik yük", "suçlu" ve "toplumsal uyumu tehdit eden unsur" olarak çerçevelenmiştir. Özellikle seçim dönemlerinde, Suriyelilere vatandaşlık verilmesi ve oy kullanma hakkı tartışmaları ülke gündemini şekillendirmiştir. Çalışmanın bulguları, Suriyelilerin ülkelerine dönüş sürecinin yeni bir medya tartışması yarattığını ve sürecin döngüsel bir şekilde devam ettiğini göstermektedir. Hall'ün modeli doğrultusunda panik sürecinin sona erdiği düşünülse de medya söylemleri yeniden üretildiği için süreç medya ortamı aşamasına geri döndüğü görülmektedir. Göç politikalarının toplumsal ve siyasi etkileri, medya tarafından sürekli yeniden şekillendirilmekte ve göçmen algısı değişen politik ve ekonomik koşullara göre yeniden inşa edilmektedir. Sonuç olarak, Suriyelilerin Türkiye'deki temsil süreci, medyanın ve politik aktörlerin söylemleri doğrultusunda şekillenen döngüsel bir ahlâki panik sürecine işaret etmektedir. Bu durum, toplumsal algının nasıl manipüle edilebileceğini ve medya gücünün toplumsal dinamikler üzerindeki etkisini göstermektedir.

Abstract

This study examines the concept of moral panic within the context of media and politics by analyzing the representation of Syrian individuals under temporary protection in Turkey, through the lens of Hall's Moral Panic Model. Moral panic refers to a process in which initially small-scale incidents are repeatedly highlighted by the media, creating widespread public anxiety. According to Hall's model, moral panic consists of seven stages. Drawing on these stages, the aim of the study is to analyze how Syrians, who migrated to Turkey following the outbreak of the Syrian civil war in 2011, have been represented in Turkish media and how this process has shaped public perception.

In this context, the study covers the period from the onset of the Arab Spring in 2010, through the arrival of the first group of Syrians on April 29, 2011, to the end of the Assad regime on December 8, 2024. The research is limited to legislation, legal provisions, media content, academic publications, and official statements released in Turkey during this period. The data were analyzed using qualitative research methods, specifically literature review and document analysis, within the framework of the Moral Panic Model.

While the civil war in Syria and the Arab Spring were initially viewed as humanitarian crises by the international community, the mass migration from Syria began to be portrayed as a threat, particularly in connection with economic crisis, security concerns, and unemployment. Syrians entering Turkey, which pursued an open-door policy and shares a border with Syria, were especially framed in Turkish media as an "economic burden," "criminals," and a "threat to social cohesion." During election periods, debates around granting citizenship to Syrians and their right to vote dominated the national agenda.

The findings of the study indicate that the return process of Syrians to their home country has sparked a new wave of media discussions, showing that the moral panic process continues in a cyclical manner. Although the panic process appears to have ended according to Hall's model, the continuous reproduction of media discourses suggests that the process has reverted to the "media environment" stage. Migration policies and their social and political impacts are constantly reshaped by the media, and public perceptions of migrants are reconstructed in response to shifting political and economic contexts.

In conclusion, the representation process of Syrians in Turkey reflects a cyclical moral panic shaped by media narratives and political discourse. This highlights how public perception can be manipulated and underscores the media's powerful influence on social dynamics.

Giriş

Toplumsal olaylar, medya ve siyaset arasındaki etkileşimler, bireylerin ve toplumların algılarını şekillendiren en önemli faktörlerden biridir. Ahlâki panik, belirli olayların veya grupların medya aracılığıyla abartılarak kamuoyunda yoğun endişe yaratmasına neden olan sosyolojik bir süreçtir (Cohen, 1972; Mutlu, 2004). Bu kavram, medyanın küçük ölçekli olayları dramatize etmesi ve belirli kişi veya grupları "halk düşmanı" olarak göstermesi ile ilişkilidir (Tokan Şenol, 2014). Ahlâki panik, özellikle siyasi ve toplumsal konularda hızla yaygınlaşan korku, öfke ve yabancılaşma gibi duyguların kamuoyu tarafından benimsenmesine yol açmaktadır (Lumby ve Funnell, 2011).

Bu bağlamda, Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin medya ve siyaset tarafından nasıl temsil edildiği, ahlâki panik kavramı çerçevesinde ele alınması gereken önemli bir olgudur. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı ve Arap Baharı, küresel ölçekte insani bir kriz olarak değerlendirilirken, Türkiye'ye yönelik göç dalgası medya söylemlerinin etkisi ve politik tartışmalarla birlikte zamanla bir "tehdit" olarak inşa edilmiştir (Kadıoğlu, 2020). Özellikle Türkiye'nin açık kapı politikası doğrultusunda 29 Nisan 2011'de ilk Suriyeli kafilesinin ülkeye giriş yapması, medya gündeminde büyük yankı uyandırmış ve Suriyeliler, "ekonomik yük", "suç unsuru" ve "toplumsal uyumu tehdit eden unsur" şeklinde çerçevelenmiştir (Orhan ve Şenyücel-Gündoğar, 2015).

Bu çalışmada, Hall'ün Ahlâki Panik Modeli (1978) temel alınarak, Türkiye'ye göç eden geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin medya ve siyaset bağlamında nasıl temsil edildiği literatür taramasının ardından yapılan doküman analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Hall'ün modeli, ahlâki paniğin ortaya çıkma, medya ortamı, ahlâki girişimciler, uzmanlar, başa çıkma ve çözüm, gözden kaybolma ve miras olmak üzere yedi aşamalı bir süreç olduğunu öne sürmektedir (Hall vd., 1978). Çalışma, Suriyelilerin temsilinin bu model çerçevesinde nasıl şekillendiğini ve süreç içerisinde nasıl bir döngüsellik gösterdiğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Suriyeli göçmenler bağlamında medya söylemlerinin, toplumsal algıları nasıl şekillendirdiği ve bu sürecin politik söylemlerle nasıl desteklendiği tartışılmıştır. Ayrıca, Suriyelilerin seçim dönemlerinde oy kullanma hakkı, vatandaşlık kazanımı ve toplumsal uyum gibi konularda medyada çerçevelenişi de ele alınarak, ahlâki panik sürecinin çizgisel bir süreç olmadığı sürekli olarak yeniden üretilen döngüsel bir süreç olduğu ortaya konulacaktır.

AHLÂKİ PANİK

Ahlâki panik, kamusal alanda meydana gelen olaylara toplumun verdiği tepkiyi tanımlayan bir kavramdır. Kavramın ortaya çıkışı, 1971 yılında Jock Young'ın yaptığı uyuşturucu satın almanın sosyal analizine ve Stanley Cohen'in 1972 yılında Mods-Rockers olaylarını incelemesine kadar uzanmaktadır. Günümüzde ise kitle iletişim araçları ile ilişkilendirilen ahlâki panik, minimal düzeydeki olayların medya tarafından abartılarak topluma sunulması ve toplumun gözünde bu olayların büyümesi olarak tanımlanabilmektedir (Tokan Şenol, 2014, s. 287). Bu tanımdan hareketle bakıldığında ise kavramı kısaca, toplumda sessizlik döngüsünün bozulması ve kamunun sesini iktidara duyurması olarak açıklamak mümkündür.

Erol Mutlu (2004, s. 283)'nin de ifade ettiği gibi ufak sorunlara verilen tepkinin literatürdeki karşılığı olan ahlâki panik, esas itibariyle sosyal bir soruna verilen aşırı tepkiyi açıklayan sosyolojik bir kavramdır. Temelinde sosyolojik bağlamlar bulunan kavram, kendisini çaresiz hisseden her insanda öfke, korku veya yabancılaşma gibi pek çok duygusal ve fiziksel tepki ortaya çıkarmaktadır (Lumby ve Funnell, 2011, s. 280).

Ahlâki paniğin aşamalarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Thompson, 1998, s. 8);

- I. Bir durum ya da bir kişi toplumsal değerlere tehdit olarak kabul edilir.
- II. Bu tehdit, medya tarafında tanımlanır.
- III. Hızla kamuoyunda kaygı meydana gelir.
- IV. Yetkili makamlarca fikir ortaya atılır.
- V. Panik, toplumsal değişime sebep olabilir veya toplumun gündeminden düşerek unutulabilir.

Her dönem ahlâki paniğe maruz kalan toplumlarda yukarıda da belirtildiği gibi bu paniğin sonucu iki şekilde başlamakta ve nihayetlenmektedir. Başlangıcı uzun bir sürece yayılabilen panik aniden de ortaya çıkabilmektedir. Nihayetlenme sürecinde ise ahlâki panik, kanun koyucular tarafından birtakım yaptırımlar (yasa, düzenleme, sözleşme vb.) gerçekleştirilebileceği gibi, önce medyanın ardından da kamunun gündeminden uzaklaşarak unutulabilmektedir. Bu panikler, toplumun "halk şeytani" olarak ilan ettiği grupları ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada kamunun algısı, toplumsal değerlere karşı çıkan ve tehdit oluşturan bu kişi veya gruplardan uzak durmak şeklinde biçimlenmektedir. Ancak "halk şeytanları" kitle iletişim araçları

tarafından da inşa edilebilmektedir. Ahlâki paniğin barikatu olarak görülen din adamları, siyasetçiler veya uzmanlar ise panik nesnesini yorumlayarak çözümler üretmekle sorumlu hale gelmektedir (Cohen, 2002, s. 2-3).

Ahlâki paniğe ilişkin literatürde İngiltere ve ABD modellerine de rastlamak mümkündür. ABD’de ahlâki panik modelleri yapısalcılık çerçevesinde ele alınmaktadır. Onlara göre, paniğin sosyal olarak yapılandığı varsayımından hareket edilirse ahlâki sınırların ve kuralların kesin olarak belirlenmesi gerekmektedir. Sosyal problem için kategorik yapılar ortaya konulmalı ve bunların önüne yasalarla geçilmesi gerekmektedir (Güngör Kırçıl, 2009, s. 161). ABD’de Blumer, Downs, Spector ve Kitsuse gibi araştırmacılar ahlâki panik modeli geliştirmişlerdir.

İngiltere modeline göre ise, toplumlar her daim ahlâki paniğe maruz kalmaktadır. Bu modele göre, bir durum, kişi veya grup toplum değerlerinin karşısında durmaktadır. Bu durum kamuoyunda tehdit olarak algılanmasının akabinde kitle iletişim araçları vasıtasıyla sunulmaktadır. Panik, din adamları, siyasetçiler veya uzmanlar tarafından yönetilir. Bu kişiler kendi çözüm önerilerini ortaya koyar. Bu çözümler değişime uğrayabileceği gibi yeniden de ele alınabilir. Bahsi geçen ahlâki panik yukarıda da belirtildiği gibi aniden ortaya çıkabileceği gibi süreç içerisinde de var olabilir. Panik ortadan kaybolabileceği gibi ciddi ve uzun süreli yaptırımları da beraberinde getirebilir (Cohen, 2002).

Medya ve Ahlâki Panik İlişkisi

Egemenin gücünü devam ettirebilmesinde korku ve korku kültürünün üretilip kamusal alanda yaygınlaştırılmasını sağlayan önemli unsurlardan biri medyadır. İktidar sahibinin kendimi meşrulaştırmak amacıyla medya, korku politikasını şiddet, korku çekiciliği, önemsizleştirme ve nefret söylemi gibi yöntemler kullanmaktadır (Demir, 2010, s. 726).

Medya ve egemenin iş birliği içerisinde hareket etmesi medyanın dilini de etkilemektedir. Medyanın kullandığı dil egemenin dilidir. Egemenin dil, din, kültür, cinsiyet veya etnik köken bağlamında kişi ve grupları tanımlayan dili medyaya da sirayet etmiştir. Bu da beraberinde “ötekileri” oluşturmuştur. Toplumsal alanda belli grupların ötekileştirilmesi ise toplumun birbirine yabancılaşması ve birbirinden korkmasını kaçınılmaz hale getirmiştir.

Bir olay gerçekleştiğinde medya kuruluşlarına haberi veren yine egemen ya da egemenin kolluk kuvvetleridir. Bu unsurlar birincil tanımlayıcılar olarak ele alınmaktadır. Ancak ikincil tanımlayıcı olan medya, içeriklerinde bahsi geçen olay

yeniden kurgulayarak kamuoyuna sunmaktadır (Stevenson, 2008, s. 67). Haberin gündemde tutulması, tekrar sayısı ve haberin çarpıtılması bağlamında rol oynayan medya, sosyal problemler sunabilir ya da haberi dramatize ederek kamuoyunun reaksiyonlarını hızlandırabilir. Young (1971, s. 37), gazete manşetlerinde sürekli olarak suç, şiddet veya korku haberlerine yer verildiğine değinerek bu sansasyonel başlıklarla halkın sürekli tetikte tutulduğuna değinmektedir. Ona göre, bu durum, halkın toplumsal hayatlarının değıştiğine, dünyanın kötü bir yer olduğuna inanmasına ve paniğe kapılmasına yol açmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmada Hall'ün ahlâki panik modeli referans alınarak nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ve doküman analizi teknikleri kullanılmıştır. Literatür taraması, belirli bir konuya ilişkin daha önce yapılmış çalışmaları tanımlayıcı bir biçimde ele alarak, bu çalışmalarda kullanılan yöntemler, temel bulgular, yazarlar ve yayınların tarihsel dağılımı gibi unsurları sistematik bir şekilde özetlemektedir (Yıldız, 2022, s. 378). Başka bir ifade ile literatür taraması, araştırılan konuda daha önce yapılan çalışmaları sentezlemenin bir yolu olarak tanımlanabilmektedir. Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizi ise; basılı ya da dijital ortamdaki belge ve kayıtların belirli bir araştırma sorusu doğrultusunda incelenerek veri elde edilmesi yöntemidir (Sak vd., 2021, s. 232). Doküman analizi, belirlenen amaç doğrultusunda kaynakları bulma, okuma ve değerlendirme sürecini içermektedir (Karasar, 2020; Bowen, 2009). Araştırma kapsamında bahsi geçen bu iki nitel veri toplama yöntemi, yazılı, görsel ve işitsel kaynakların toplanması, karşılaştırılması ve çözümlenmesi niyetiyle kullanılmıştır.

Çalışma, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin Türkiye'ye göç etme süreçlerini de kapsayacak şekilde, Nisan 2010'da başlayan Arap Baharı'nın ortaya çıkışından, 8 Aralık 2024'te Suriye'de Esed rejiminin sona ermesine kadar uzanan zaman dilimini ele almakta; bu sürecin Türkiye'deki toplumsal ve siyasal etkilerinin medyadaki temsilini incelemektedir. Araştırma kapsamında söz konusu zaman diliminde Türkiye'de yayımlanan medya içerikleri, video kayıtları, resmi açıklamalar, ilgili yasa maddeleri ve mevzuatları incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında şu araştırma sorularına cevap aranmaktadır;

- Suriyelilerin Türkiye'ye göçü medya ve siyasi aktörler tarafından hangi biçimde sorun ya da tehdit olarak sunulmuştur?

- Göç sürecine dair kamuoyunda “yeni” olarak algılanan unsurlar nelerdir ve bu sorunlar toplumsal düzen açısından nasıl bir risk çerçevesine oturtulmuştur?
- Medyada yer alan söylemler, ahlaki ve toplumsal normlara yönelik tehdit algısını hangi açılardan inşa etmiştir?
- Medyada geçici koruma statüsündeki Suriyeliler hangi kimlikler üzerinden stereotipleştirilmiş ve bu süreçte hangi söylem ve semboller kullanılmıştır?
- Medya organlarının konuya ilişkin tutumlarında tarafsızlık gözlenmekte midir?
- Suriyelilerin temsiline ilişkin medya söylemlerini yönlendiren başlıca ahlâki girişimciler kimlerdir (siyasetçiler, din adamları, köşe yazarları vb.)?
- Suriyeliler ile alakalı tartışmalarda hangi uzmanlar medya tarafından ne ölçüde meşru kabul edilmiştir?
- Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ile ilgili olarak kamuoyunda sunulan başlıca çözüm önerileri nelerdir ve bu öneriler kim/kimler tarafından savunulmuştur?
- Tartışılan önlemler yasal, sembolik ya da stratejik olarak nasıl çerçevelenmiştir?
- Suriyelilere ilişkin medya ilgisi hangi dönemde neden ve nasıl azalmıştır?
- Suriyelilerin medyada temsillerine ilişkin söylemler toplumsal hafızada nasıl etkiler bırakmıştır?
- 8 Aralık 2024 tarihinde Suriye’de Esed rejiminin sona ermesinin ardından, Türkiye’deki medya söylemleri nasıl bir yön değişimi göstermiştir?
- 8 Aralık 2024 tarihinin ardından ahlâki panik süreci sona mı ermiştir, yoksa medya tarafından yeniden üretilen temsiller aracılığıyla panik süreci devam mı etmiştir?

Yukarıda belirtilen sorulara cevap arayan çalışmanın daha anlaşılır olabilmesi amacıyla bir sonraki bölümde Hall’ün ahlâki panik modeli açıklanmış ardından modelden hareketle geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin Türkiye’ye göç etme süreci ve Türk toplumunun hafızasında medya aracılığıyla oluşturulan deneyim ve izler tartışılmıştır.

HALL MODELİ

Hall vd. (1978), soygunculuk üzerine kurdukları ve “mugging” olarak tanımladıkları modelde, Cohen’in ahlâki panik terminolojisini takip etmişlerdir. Onların çalışmaları, soygunculuk karşısında kamuoyunun yaşadığı paniğin soygunculuk istatistiklerinde artış olduğunu göstermiştir.

Medya model bağlamında ele alındığında ise, medyanın resmî kurumlara bağımlılığına vurgu yapılmaktadır. Birinci bölümde de ifade edildiği gibi medya, ikincil kaynak ve söz sahibidir. Medyanın esas gücü ise, veriyi “halk deyimi” ne dönüştürmesinden ileri gelmektedir. Bu da içeriğin kamu tarafından kolay anlaşılması ve içselleştirilmesinin önünü açmaktadır. Uç düşünceleri haklı çıkarmak için çaba harcayan medya, kamusal bir korku, halk sorunu, panik ve ideoloji üretmektedir (Hall vd., 1978, s. 16-18).

Hall modelinde ahlâki panik yedi aşamalı bir süreçten geçmekte ve her aşama için hazırlanmış sorular bulunmaktadır. Bu sorular ise her türlü durum çalışmasına uyarlanabilmektedir. Aşamalar şu şekildedir (Güngör Kırçıl, 2009, s. 157-160);

I. Ortaya Çıkma: Bir davranış biçimi tehdit olarak algılanmaktadır. Tehdit eden unsur ya da davranışın altı çizilerek, ileride toplumun karşılaşacağı tehlikelere vurgu yapılmaktadır. Bu aşamada, “sorun hangi biçimdedir?”, “sorunla ilgili yeni olarak algılanan nedir?” ve “ahlâk ya da toplumsal düzen için tehdit olarak algılanan şey niçin ve hangi açılardan bu şekilde görülmüştür?” sorularına cevap aranmaktadır.

II. Medya Ortamı: Bu aşamada, tehdit ve onu ortaya çıkaranlar kitle iletişim araçları vasıtasıyla ele alınır. Medya ortamında abartma, tahmin ve sembolizasyon stratejileri uygulanır. Bu aşamada, “kim ya da ne stereotipleştirildi?”, “ne tür stereotipleştirme uygulandı?”, “kimliği belirlenmiş bir halk düşmanı var mıydı?”, “abartma, saptırma, beklentiler ve sembolizasyonla ilgili kanıtlar nedir?”, “medya konuya karşı duyarlılaştırıldı mı?” sorularına cevap aranmaktadır.

III. Ahlâki Girişimciler: Kurumlar ya da olayla ilişkili gruplar, konuyu açıklamak amacıyla kendisini görevli addetmektedir. Bunlar editörler, din adamları veya politikacılar olabilir. Bahsi geçen kişiler, olaya ilişkin açıklama yapar. Bu aşamada, “grup ya da birey olarak, önemli ahlâki girişimciler kimlerdir?”, “medyanın yanında mı işlev görürler, izler ya da liderlik mi yaparlar?”, “Hangi uyum süreçleri, imajlar ve geçici açıklamalar belirgindir?” sorularına cevap aranmaktadır.

IV. Uzmanlar: Bu aşamada, toplumsal olarak itibar sahibi olan uzmanlar, olay özelinde kendi çözüm önerilerini sunarlar. Kapsamlı olay analizi beklenmeyen uzmanların olay üzerinde ağırlığı ve ciddiyeti önem teşkil etmektedir. Cevap aranan sorular, “bu sorunla ilgili kim uzman talep eder?”, “hangi zeminlerde uzman talep ederler?”, “bu tür uzmanlıklar medya tarafından itibar görür mü?” şeklindedir.

V. Başa Çıkma ve Çözüm: Bu aşamada, ahlâki girişimciler ve uzmanlar vasıtasıyla alınması beklenen önlemler tartışılır. Önlemlerin yetersiz kaldığı ve çözümlerin istismar edildiği noktada ise yasal düzenlemeler getirilebilir. Bu aşamada, “hangi çözümler ortaya atıldı ve bu çözümler kimler tarafından savunuldu?”, “hangi önlemler kimler tarafından kışkırtıldı?”, “yenilikler yasal mı?”, “bu yenilikler hangi açılardan etkili ya da semboliktir?” sorularına cevap aranır.

VI. Gözden Kaybolma: Bu aşamada panik sona erer. Paniğin kendini tekrarlaması ve konunun kamuoyunda tartışılması hala mümkün olmasına karşın bu eskisi kadar şiddetli olmayacaktır. Bu aşamada, “ne zaman ve ne için ilgi sona erdi?”, “bu ilgi tekrarlayabilir mi?” ve “sorunun şimdiki durumu nedir?” sorularına cevap aranır.

VII. Miras: Panik sona ermiştir ancak paniğin etkisi toplumsal hafızaya kaydedilmiştir. Bu aşamada, “olayın uzun süreli etkisi ne olmuştur?” ve “önceki olaylarla nasıl ilişkilendirilmiştir?” sorularına cevap aranır.

Çalışmanın bir sonraki bölümünde geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin Türkiye’ye göç etme sürecine ve medyada temsillerine kronolojik akışta değinilecek ardından Hall’ün ahlâki panik modelinde yer alan aşamalar bağlamında tartışılacaktır.

Ahlâki Panik Örneği Olarak Türkiye’ye Göç Eden Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeliler

Ortaya Çıkma Aşaması: 2011 yılı Mart ayı itibarıyla başlayan Suriye iç savaşı her ne kadar ülke içi karışıklık olarak görünse de ülke sınırlarını aşan küresel bir mesele olmuştur. Nitekim bu iç karışıklığın tarihsel arka planına bakıldığında Arap Baharı ayaklanmalarının Tunus’ta bir seyyar satıcı olan Muhammed Bouzazi’nin kendini yakması ile 2010 yılında başladığı görülmektedir. Hükümet karşıtı protestoların başlaması ile Tunus’ta başlayan ayaklanmalar Bahreyn, Libya, Mısır, Yemen ve Suriye’yi de etkilemiştir. Bahsi geçen bu ayaklanmalar, rejimlerin yıkılması, etnik çatışmalar ve iç savaş şeklinde tezahür etmiştir. Suriye’de Esed rejimi kendi halkına şiddet ve katliamlar uygulamış ve dünyanın gördüğü en büyük insanlık

krizlerinden biri uluslararası medyada tartışılmaya başlamıştır (Kadioğlu, 2020, s. 2183). Bu süreçte iki ay içerisinde binden fazla sivil hayatını kaybetmiş ve muhalif askerler ordudan ayrılarak Özgür Suriye Ordusu'nu kurmuşlardır. Çatışmaların şiddetlenmesiyle 252 kişilik ilk Suriyeli kafilesi 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay Reyhanlı'da bulunan Cilvegözü sınır kapısından Türkiye'ye giriş yapmıştır. Aynı yıl Türkiye'ye toplam 14 bin Suriyeli giriş yapmıştır. Her ne kadar dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu 100 bin kişi ile sınırlı tutulacağını ifade etmiş olsa da 2013 yılı sonunda bu sayı 224 bini aşmıştır (Perspektif, 2020).

Suriyelilerin göç etmesinden önce yaşanan gelişmeler Türkiye medyasının yanı sıra dünya medyasında da gündeme gelmiş ve sıklıkla tartışılmıştır. Henüz ilk Suriyeli kafilesi Türkiye'ye giriş yapmadan önce 13 Nisan 2011 tarihinde Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan yazısında Özdemir İnce, Arap Baharını "isyan" olarak nitelendirmiş ve "Arap alemi için devletin laikleşmesinden başka devrim yoktur, olamaz" ifadelerini kullanmıştır (akt. Bora, 2014, s. 307). Arap Baharını olumlu bir durum olarak değerlendiren İslamcılar ve Liberal- muhafazakârlar, Türkiye'nin İslam Dünyası için liderlik rolü olduğunu düşünmektedir. Nuh Yılmaz'ın 19 Eylül 2011 tarihinde Star Gazetesi'nde yayınlanan "Arap Baharı Davos'ta Başladı" başlıklı yazısında, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, İsrail Cumhurbaşkanı Pers'e gösterdiği reaksiyonun Arap dünyasında bir uyanışa sebebiyet verdiğini öne sürmüştür (Yılmaz, 2011). 2011 yılında Türkiye'nin Araplara yol gösterici olduğu düşüncesi kamuoyu gündeminde sıklıkla yer almaktaydı. Öte yandan konuya ilişkin muhalif görüşte olanlar da dikkat çekmektedir. Özdemir İnce Arap ve Türk toplumları arasındaki etkileşimin karşılıklı olduğunu ancak etkilenen tarafın Türkiye olacağını ileri sürmüştür: "*Türkiye'den kimse Mısır'a devrimci ve laik bir rejim ihraç edemez ama laik olmayan Türkler Mısır'dan Selefilik, Müslüman Kardeşlercilik ithal edebilir*" (İnce, 2011).

Medya Ortamı: Medyada sıklıkla yer alan Suriyeliler her ne kadar pek çok medya kuruluşu tarafından "misafir" olarak nitelendirilseler de ilk kafilenin ülkeye girişinden bir gün önce "geçici koruma statüsüne" sahip oldukları bilinmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. Maddesine göre geçici koruma statüsü "*(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.*" şeklinde açıklanmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2013).

Ülkeye gelen Suriyelilerin çoğunluğunun sosyo- ekonomik düzeyinin düşük olması ve kırsal bölgelerden gelmiş olması bu kişilere karşı olumsuz tepkilerin oluşmasına sebebiyet vermiştir (Orhan ve Şenyücel-Gündoğar, 2015). Şehir merkezlerinde Suriyelilerin dilenen görüntüleri de bu görüşü pekiştiren bir durum olmuştur. Burada yoğun olarak göçmen, sığınmacı ve mültecilere ev sahipliği yapan Türkiye gibi ülkelerde medyanın etkisinin oldukça güçlü olduğunun da altını çizmek gerekmektedir. Çünkü medyada bu kişilerin temsil biçimi halkın da bakış açısını etkilemektedir. Elbette ki medya toplumu bilgilendirme işlevini yerine getirmektedir ancak halkın olumsuz düşünceleri benimsemesine de neden olabilmektedir.

Tılıç (2001), ülke medya kuruluşlarında göçmen, mülteci ya da sığınmacılar yer alırken esas meselenin geri planda kaldığı ve bu kişilerin genellikle “tehdit” ya da “tehlike” kaynağı olarak bir korku unsuru şeklinde temsil edildiğini ifade etmektedir. Türkiye’de de benzer şekilde “geçici bir misafir” olarak görülen Suriyelilerin ülkede kalış süreleri uzadıkça geleneksel medyada daha fazla içeriğin konusu oldukları dikkat çekmektedir. Göker ve Keskin (2015, s. 231-238) Suriyelilerin medyada temsillerinin “sorunun kaynağı” olarak olumsuz bağlamda olduğunu ifade etmişler ve 1 Ocak - 30 Haziran 2015 tarihleri arasında Hürriyet, Zaman, Yeni Şafak, Posta ve Cumhuriyet gazetelerinin içeriklerini analiz etmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre Suriyelileri en fazla gündeme alan gazetenin Cumhuriyet olduğu görülmüştür. Cumhuriyet Gazetesi’ni ise Yeni Şafak ve Hürriyet izlemektedir. Yeni Şafak dışında kalan diğer gazetelerin Suriyelileri konu aldıkları haber yazılarının daha yoğun biçimde olumsuz olduğu görülmektedir. Bu gazetelerin haberlerinin teması ise sırasıyla savaş, yoksulluk, suç, toplumsal gelişme ve çatışma olmuştur. Suriyelilerin temsil biçimleri ise şu şekildedir; “huzur bozucu/suçlu”, “mağdur”, “yoksul/muhtaç”, “istilacı/yayılmacı”, “kaçak” ve “ekonomik yük”. Bu durum ise toplum tarafından kabullerini zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra medyada temsil biçimi sosyal dışlanma, kötü yaşam koşulları ve ayrımcılık ile de sonuçlanabilmektedir.

Ahlâki Girişimciler: Yukarıda da ifade edildiği gibi Suriyelilerin medyada çerçevelenmiş biçimi esasen medya sahiplerinin hükümetin dış politikasını eleştirme amacından ileri geliyor gibi görünmektedir. Suriyelilere ilişkin olumsuz bakış açıları olmasına karşın; duygusal bir söylem kullananların da olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Duygusal söylemlerin bulunduğu bu içeriklerde yardımlaşma ve dayanışmanın önemi vurgulanarak kamuoyunun vicdanına hitap edildiği görülmektedir. Dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun 15 Aralık 2012

tarihinde Suriyeli Türkmenler Platformunda yaptığı konuşmasında 10 aydır Suriye’de devam eden mücadeleye dikkat çektiği görülmektedir. Davutoğlu ülkelerini terk etmek durumunda kalan Suriyeleri “Tanrı misafiri” olarak nitelendirmiş ve Türkiye’nin “açık kapı politikası” izleyeceğinin altını çizmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2012). Aynı yıl Suriye’de Türk savaş uçağının düşürülmesinin ardından dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan angajman kurallarının değiştiğini açıklayarak şu ifadeleri kullanmıştır (BBC, 2012):

Uçağımız, Suriye'nin 13 deniz mili açıklarında saldırıya uğramıştır. Suriye karasularına yanlışlıkla ve kısa süre için girmiştir. Pilotlar hemen uyarılmıştır. Dünyanın her ülkesinde bu tür kısa süreli ihlaller olur. Ocak'tan bu yana Türkiye'nin hava sahası 114 kez ihlal etmiştir. Beş kez Suriye helikopterleri hava sahamızı ihlal etmiştir. Uçağımız hasmane bir tutumla vurulmuştur. Utanmadan dost olduklarını söylüyorlar. Bu hasmane bir tutumdur. Bu olay Esad'ın Türkiye'nin güvenliği için tehdit haline geldiğini ortaya koydu. Türkiye olarak Suriye'nin teşkil ettiği güvenlik riskini karşılıksız bırakmayacağız. Angajman kurallarımız artık buna göre değiştirilmiştir. Suriye'den Türkiye sınırına yaklaşan her askeri unsur tehdit olarak değerlendirilecek. Türkiye, sınırları zorlanacak, dostluğu test edilecek bir ülke değil. Türkiye, Suriye halkı bu eli kanlı diktatör ve çetesinden kurtuluncaya kadar gereken desteği verecektir.

Akademik çevreler tarafından da tartışılan Suriyeli meselesi bağlamında sosyal uyum ve toplumsal kabullerine ilişkin çalışma yapan Murat Erdoğan (2014) Suriyeli sayısının nüfusa oranının yüzde 4’ü aştığını ifade etmiştir. Aynı çalışmanın raporunda Suriyelilerin kalış sürecinin uzayabileceğini öngören araştırmacı, eğitim başta olmak üzere pek çok alanda potansiyel sorunların da artabileceğini ileri sürmüştür. 2015 yılında Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından yayınlanan “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri” başlıklı raporda toplumsal, ekonomik, siyasi, güvenlik ve temel hizmetler üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde ele alınmıştır (ORSAM, 2015). Bu rapora göre, bahsi geçen göçün geçici olarak görünmesine karşın kalıcı bir hal aldığı ve göç eden ya da göçü kabul eden insanların psikolojilerinin yanı sıra tepkilerinin de etkilendiği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra Suriyelilerin Türkiye’de uzun süre kalacağı ve ülkenin bu durumdan olumsuz etkileneceği ön görülmüştür. Raporda toplumsal entegrasyonun başarılı yönetilmesi halinde bu göçün toplumsal zenginliğe ve kültürel çeşitliliğe katkı sağlayacağı görüşü dikkat çekmektedir. Bunun için ise göç eden tüm Suriyelilerin kayıt altına alınması önem teşkil etmektedir.

Uzmanlar: Gerek geleneksel medyada gerek sosyal medya ortamlarında hararetlenen Suriye meselesine ilişkin görüş bildiren akademisyenler ve siyasetçilerin iki gruba ayrıldığı bir ortamda 2016 yılında Ankara’da gerçekleşen 8. Büyükelçiler Konferansı kapsamında düzenlenen “İnsani Sorunlar: Temel Sebepler ve Çıkış Yolları” ve “İnsani Sorunlar: Kapsamlı Bakış” panellerine pek çok ülkeden uzmanlar katılmıştır. Columbia Üniversitesi’nden Jeffrey Sachs, Suriye krizinin Türkiye’yi zor durumda bıraktığını ifade etmiştir. Bunun sebebini ise bölgeye sınır komşusu olması, yoğun şekilde göç alması ve terör saldırıları ile karşı karşıya kalması ile açıklamaktadır (Anadolu Ajansı, 2016). Aynı yıl Teke Tek Özel yayınında Suriyelilerin eğitimi, entegrasyonu ve geleceği tartışılmıştır. Bu bağlamda uzmanlar uluslararası sözleşmelerin hayata geçirilmesi üzerinde durmuş ve bu kişilere vatandaşlık verilmesi meselesini tartışmışlardır. Yayına katılan uzmanlardan Ulaş Sunata, mülteci, göçmen ve sığınmacılara göre geçici koruma statüsünün daha avantajlı bir statü olduğunun üzerinde durarak; “vatandaşlığa gidecek yolun kapatılması gerekiyor” ifadesini kullanmıştır (Habertürk TV, 2016). Bu yayının öncesi ve sonrasında ise hem geleneksel hem de sosyal medyada Suriyelilere Türk vatandaşlığı verilip verilmeyeceği tartışma konusu olmuştur. Mülteciler Derneği’nin “Suriyeliler ile ilgili doğru bilinen yanlışlar” başlıklı yazısında bu Suriyelilere Türk vatandaşlığı verilmesi durumu şu şekilde açıklanmıştır (Mülteciler Derneği, 2018):

Geçici Koruma Kanunu ve Yönetmeliği hakkında bilgi sahibi olmayanların, Türk Vatandaşlık Kanununa katılanların ortaya koyduğu iddiaya göre Türkiye’de bir şekilde 5 yıl kalan Suriyelilerin 5. yıl sonunda kanunen Türk vatandaşı olacağı belirtildi. 5901 nolu Türk Vatandaşlık Kanununda vatandaşlığın nasıl kazanıldığı ile ilgili şartlar açıkça belirtilmiştir. Türkiye’de bulunan Suriyeliler Geçici Koruma uygulamalarına sahiptir. Geçici koruma altında olan kişinin 5 yıl ikamet yoluyla Türk vatandaşı olma hakları yoktur. (...) Benzer şekilde Geçici Koruma altında bulunan Suriyelilerin bir Türk vatandaşı ile evlenip evlilik yoluyla Türk vatandaşı olma hakları da yoktur.

Başa Çıkma ve Çözüm: Suriyelilerin Türkiye’de kalış süresi ve sayılarının artmasının ardından spekülasyon bilgileri hem medyada hem de toplum arasında yayılarak “gerçek” olduğu düşünülmüştür. Özellikle Suriyelilerin Türk vatandaşı olup olmayacağı meselesi medyada geniş yankı uyandırmıştır. Buna ek olarak Suriyeli iş yeri sahiplerinin vergi vermediği, üniversiteye sınavsız girdikleri, seçimlerde oy kullanabilecekleri, TOKİ aracılığıyla ev sahibi olabilecekleri, devlet eliyle maaş ya da yardım ödeneklerinin verildiği ve şehirlerarası diledikleri gibi seyahat edebilecekleri

meseleleri de gerek uzmanlar gerek medya organları tarafından sıklıkla gündeme getirilmiştir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti tarafından “geçici koruma” statüsü verilen bu kişilerin Türk vatandaşlığı hakkı bulunmadığı ve bulunamayacağı parmak izleri, fotoğrafları ve kimlik bilgileri illerin Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından kayıt altına alındıkları ve kendilerine Geçici Koruma Kimlik Belgesi verildiği; Türk vatandaşları olmamaları sebebiyle oy kullanma haklarının bulunamayacağı, gerekli vergi denetimleri düzenli olarak yapılacağı ve TOKİ üzerinden ev sahibi olamayacakları yasalarla kesinleştirilmiştir. Buna ilaveten; Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen esaslar dahilinde Suriyeliler yabancı öğrenci sınavlarına girerek ya da yatay geçiş yaparak Türkiye’deki üniversitelerde eğitim görebilmekte ve kendilerine verilen Geçici Koruma Belgesi ile belirlenen bir ilde ikamet etmekte, bu ilden başka bir ile seyahat etmek istediklerinde ise izin almaları gerekmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018). Göç İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan ve yukarıda içeriği paylaşılan haklar ve sınırlılıklar 15/12/2019 tarihli ve 30989 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 24/12/2019 tarihli ve 1851 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı uyarınca hazırlanan Geçici Koruma Yönetmeliğinde¹ de açıkça ifade edilmiştir. Ancak İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, 2023 Kasım itibarıyla Türk vatandaşlığına geçen Suriyeli sayısını 237 bin 995 olarak açıklamıştır (BBC, 2023). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan açıklamada Geçici Koruma kapsamında bulunan ve Türk vatandaşı olan Suriye uyruklu kişi sayısının 238 bin 768 olduğu belirtilmiştir (İletişim Başkanlığı, 2024). Buna ek olarak hem geleneksel medyada hem de sosyal medyada gündem olan “Suriyelilerin Türkiye’de 5 binin üzerinde şirket kurduğu ve vergi ödemedikleri” yönünde de iddialar bulunmaktadır. 26 Şubat 2019 tarihinde Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, Türkiye’de en az bir ortağı Suriyeli olan 15 bin 159 şirket bulunduğunu açıklamıştır (CNN TÜRK, 2019). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı’nın 2019 verilerine göre, 250 bin Suriyeli bu şirketlerde istihdam edilmektedir. Özellikle Temmuz 2020 itibarıyla Suriyelilerin kurduğu şirket sayısında önemli bir artış olduğunu ve vergilerini düzenli olarak ödediklerini ifade etmek mümkündür (Teyit.org, 2021). Vergi istisnasına ilişkin 23 Aralık 2023 tarihinde TBMM kürsüsünde açıklama yapan Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Suriyelilerin vergi vermek zorunda olduğunu ve verdiklerini açıklamıştır (Haber Global, 2023).

¹ Geçici Koruma Yönetmeliği: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1102155>

Gözden Kaybolma: Aralık 2022 verilerine göre Türkiye’de kayıt altına alınmış Suriyeli sayısı 3 milyon 513 bindir (Mülteciler Derneği, 2022). Her ne kadar bu dönemde de Suriyeliler “tehlike” ve “korku” unsuru olarak medyada yer alsa da genel olarak 2022 yılında başlayan “Suriyeliler seçimde oy kullanacak mı?” sorusu 2023 genel seçimlerinin sonuna kadar devam etmiştir. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında hazırlanan ve 16/04/1964 tarihinde kabul edilen kanununda² bu durum açıkça belirtilmesine karşın tartışmalar medyada geniş yankı uyandırmıştır. Ancak genel seçimlerin sona ermesinin ardından tartışmalar sona ermiş ve bahsi geçen mesele gündemden kalkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı tarafından 2024 yılının son çeyreğinde açıklanan verilere göre ülkede 3 milyon 96 bin Suriyelinin yaşadığı duyurulmuştur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Miras: Suriyeliler, 2011 yılından günümüze kadar olan süreçte “korku”, “tehlike” ve “yük” olarak medyada sembolize edilmiş ve toplumun belleğinde bahsi geçen şekilde yer etmiştir. Ülkelerine geri dönmeleri gerektiği toplumun çoğunluğu ve muhalif görüşler tarafından benimsenmiştir. Bu durum halen geçerliliğini korumaktadır.

Sonuç

Hall’ün ahlâki panik modeli çerçevesinde Suriyelilerin Türkiye’deki temsili, 2011 yılından itibaren süregelen göç sürecinin medya, siyaset ve toplum üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Türkiye, ilk aşamada Suriye’de yaşanan iç çatışmaları diğer dünya ülkeleriyle benzer şekilde insani bir kriz olarak görmüş ve sınır komşusu Suriye’den gelen göçleri, "açık kapı politikası" çerçevesinde değerlendirerek dayanışma yapılması gereken meselesi olarak ele almıştır. Nitekim hükümetin bu politikasını desteklemeyen muhalif görüşlerin varlığı da göz ardı edilebilecek düzeyde değildir. İlk göç kfilesinin Türkiye sınırlarına girmesinin ardından medya söylemleri ve politik tartışmaların etkisiyle Suriyeliler, toplumsal düzen ve ekonomi için bir tehdit unsuru olarak temsil edilmeye başlanmıştır.

Bu süreç, özellikle ekonomik kriz, işsizlik ve güvenlik endişelerinin yoğunlaştığı dönemlerde hızlanmış, Suriyelilere yönelik negatif algılar medya tarafından yeniden üretilmiştir. Başlangıçta "misafir" olarak nitelendirilen Suriyelilerin, zamanla "ekonomik yük", "suçlu" ve "toplumsal uyumu tehdit eden unsur" olarak gösterildiği

² Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.298.pdf>

görülmektedir. Bu durum hem halkın bakış açısını hem de devletin politika oluşturma süreçlerini doğrudan etkilemiştir. Medyanın ürettiği söylemler, toplumda korku ve endişe yaratırken, politik aktörler de bu söylemleri seçim kampanyalarında kullanarak kamuoyunun tepkisini yönlendirmeye çalışmıştır.

Ancak, 8 Aralık 2024 tarihinde Esed rejiminin sona ermesiyle birlikte Suriyelilerin ülkelerine dönmeye başlaması, bu modeli yeniden değerlendirme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Göç İdaresi Başkanlığı 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla Türkiye’de yaşayan Suriyeli sayısının 3 milyonun üzerindeyken 2 milyon 901 bin 478’e düştüğünü açıklamıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Hall’ün modeli doğrultusunda, panik sürecinin "miras" aşamasında sona erdiği düşünülse de bu durum özelinde yaşanan gelişmeler sürecin "medya ortamı" aşamasına dönüşünü işaret etmektedir. Bu süreçte medya organlarında “Suriyeliler ülkelere döndüğünde kiralar düşecek mi?”, “ekonomi etkilenir mi?”, “Suriyeliler dönmeye başladı, dükkanlar boşaldı”, “Gözler emlak sektöründe” ve “Suriyeliler nasıl gider ve giderse ekonomi çöker mi?” gibi başlıklar dikkat çekmektedir (A Haber, 2024; İhlas Haber Ajansı, 2024; TGRT Haber Tv, 2024). Suriyelilerle yapılan röportajlar da bu dönemde yoğunluk kazanmış ve ülkelere geri dönmeyi isteyip istemedikleri sorulmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan ise TBMM’de yaptığı konuşmasında Suriye’nin Halep ve Şam illerinde konsolosluk açılacağını yanı sıra Suriye’ye ihtiyaç duydukları her alanda destek verileceğini ifade etmiştir (NTV, 2024). 13 Aralık 2024 tarihinde Ak Parti 8. Olağan Kongresi’nde Sakarya’da konuşma yapan Cumhurbaşkanı’nın “kalmak isteyen Suriyelilerin başımızın üstünde yeri var” ifadeleri ise muhalifler tarafından eleştirilmiştir (Halktv, 2024). Yani, geçmişte panik oluşturulan bir konu, yeni gelişmeler doğrultusunda tekrar medya gündemine oturmuştur. Suriyelilerin ülkelere dönüş süreci, medyada ve politik arenada yeni söylemlerin doğmasına neden olmuştur. Önceleri "kalıcı bir tehdit" olarak sunulan bu kitlenin ülkelere dönmesiyle birlikte, medya ortamında "Türkiye'nin kazançları ve kayıpları" üzerine yeni bir tartışma zemini oluşturulmuştur.

Bu süreçte bazı medya kuruluşları, Suriyelilerin dönmesiyle ekonominin rahatlayacağını ve toplumsal uyumun yeniden sağlanacağını vurgularken, bazıları ise bu kişilerin Türkiye’de oluşturduğu kültürel ve ekonomik katkıların kaybedileceğini tartışmaya açmıştır (BloombergHT, 2024; Habertürk TV, 2024; Show Ana Haber, 2024). Suriyelilerin ülkeye etkileri ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamda yeniden değerlendirilirken, hükümetin Suriyelilerin geri dönüşüne dair izlediği

stratejiler de eleştirilerin odağı haline gelmiştir. Bu noktada ahlâki girişimciler ve uzmanların söylemleri yeniden devreye girmiştir.

Hall'ün modeli doğrultusunda bir panik dalgasının sona erdiği düşünülse de aslında süreç döngüsel bir şekilde devam etmektedir. Göç olgusuna ilişkin fikirler, avantaj veya dezavantajlar toplumsal hafızada yer bulmuş olmasına rağmen, sürekli olarak değişen politik ve ekonomik faktörlere bağlı olarak sürekli yeniden inşa edilmektedir. Medya, geçmişte yarattığı panik söylemlerini yeni gelişmeler ışığında yeniden üretmekte ve Suriyelilerin geri dönüşü, farklı ideolojik pozisyonlardan yorumlanmaktadır. Bu noktada, medya ortamında dönüşen söylemler, toplumun Suriyelilere bakış açısını şekillendirmeye devam etmektedir. Bu perspektiften model değerlendirildiğinde modelin aşamalı ve doğrusal olarak ilerlemediği ancak fazlar halinde döngüsel bir süreci takip ettiği dikkat çekmektedir.

Gelecekte, göç ve göçmen temsilleri üzerine yapılacak çalışmalar, bu döngüsel sürecin nasıl şekillendiğini anlamamıza katkı sağlayacaktır. Medyanın rolü, politik aktörlerin söylemleri ve toplumsal algı dinamikleri göz önüne alındığında, Suriyelilerin geri dönüş süreci de yeni bir ahlâki panik dalgası yaratabilir veya mevcut toplumsal hafızanın yeniden inşa edilmesine neden olabilir. Göçmenlerin geri dönüş sürecinin medyada ve siyasette nasıl temsil edileceği, Türkiye'nin gelecekteki göç politikalarını ve toplumsal yapısını da önemli ölçüde belirleyecektir. Bu bağlamda, göç olgusu ve ahlâki panik süreçleri arasındaki etkileşimin uzun vadeli olarak takip edilmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir.

Summary

This study aims to examine the concept of moral panic in the context of media and politics by investigating how Syrians under temporary protection status in Türkiye are represented in the media through the framework of Stuart Hall's Moral Panic Model. Moral panic can be defined as a process in which initially small-scale events are continuously brought to the public agenda by the media, generating widespread anxiety and fear. The media's framing of individuals or groups identified as "foreign" or "marginal" as "public enemies" facilitates the rapid spread of fear, anger, and alienation in society. Hall et al. (1978) proposed the Moral Panic Model, which consists of seven stages: emergence, media environment, moral entrepreneurs, experts, coping and resolution, disappearance, and legacy. Based on this model, this qualitative study examines how Syrians who migrated to Türkiye following the outbreak of the Syrian civil war in 2011 have been represented in the media and how this process has shaped public perception.

The Arab Spring and the Syrian civil war were initially regarded as a humanitarian crisis on a global scale. However, as mass migration began due to the war, it was reframed as a threat in the media, associated with economic crisis, security concerns, and unemployment. In line with Türkiye's open-door policy, the arrival of the first group of Syrian refugees on April 29, 2011, created significant public discourse in the media. Syrians were framed as an "economic burden," a "criminal element," and a "threat to social cohesion." During election periods, issues such as granting citizenship, voting rights, and social integration were frequently discussed by the media and political actors, becoming central topics that influenced public perception.

The findings of this study indicate that the discussion around Syrians' return to their home country has also been framed as a new topic within media discourse, and this process continues in a cyclical manner. Although it may seem that the moral panic process has ended, the continuous reproduction of media narratives suggests that the process reverts to the media environment stage. This dynamic results in the ongoing reconstruction of migration policies by the media.

In conclusion, the representation of Syrian migrants in Türkiye within the context of media and politics points to a cyclical moral panic process. The ways in which the media constructs certain groups and how these processes shape public perception hold great significance for the media-politics-society relationship. This study demonstrates that Syrians were initially framed within a humanitarian crisis context but were later repositioned as economic and security threats. The media's portrayal of Syrians has influenced societal perceptions and has been utilized as part of the panic process. Discussions during election periods have been shaped by political actors through the media, reinforcing anti-immigrant sentiment. The findings suggest that the moral panic process is continuously reproduced through media discourse and varies depending on political conditions.

This study aims to contribute to understanding the impact of media discourse on society, the ways in which migration policies are shaped through the media, and the mechanisms of moral panic. Future research could further explore how both traditional and digital media contribute to the representation of Syrian migrants and assess the long-term effects of these processes on social dynamics.

Kaynakça

- Bora, T. (2014). Ecyad Kalesi'nden Arap Baharı'na Türkiye'de Medyada Arap "Fikri" Üzerine Gözlemler. Y. İnceoğlu ve S. Çoban (Editörler), *Azınlıklar, Ötekiler ve Medya* içinde (s. 302-313). İstanbul: Ayrıntı.
- Cohen, S. (2002). *Folk Devils And Moral Panics: The Creation Of The Mods And Rockers* (3. bs.). London: Routledge.
- Demir, M. (2010). Medya, Korku Politikası ve Egemen Söylem. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 8(3), 720-735.
- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Göker, G. ve Keskin, S. (2015). Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili. *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41, 229-256.
- Güngör Kırçıl, M. (2009). *Medya ve Toplumsal Panik: Ahlâki Panik Modelleri ve Medya Temsili*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J. ve Roberts, B. (1978). *Policing The Crisis: Mugging, The State and Law and Order*. London: Macmillan.

- Kadioğlu, İ. A. (2020). Suriye İç Savaşı ve Türkiye: Çatışma, Güvenlik Ve Sığınma. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2179-2213. <https://doi.org/10.26466/opus.714551>
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Lumby, C. ve Funnell, N. (2011). Young People and The Structure Of Panic: Australian Media And Child Pornography. *Australian Journal Of Communication*, 38(1), 273-300.
- Mutlu, E. (2004). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.
- Stevenson, N. (2008). *Media, Culture and Society: An Introduction*. London: Sage Publications.
- Tılıç, L. D. (2001). *Medyayı anlamak*. İstanbul: Su Yayınları.
- Tokan Şenol, F. (2014). Medyada ahlâki panik kavramı ve etkileri. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 285-299.
- Yıldız, A. (2022). Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistematik Literatür Taramasına Genel Bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 367-386.

İnternet Kaynakları

- A Haber. (2024). Göç Politikaları ve Türkiye [YouTube videosu]. <https://www.youtube.com/watch?v=z8Bc1YcXdKY>
- Anadolu Ajansı. (2016). Uzmanlar, Büyükelçiler Konferansı'nda Suriye Krizini Değerlendirdi. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/uzmanlar-buyukelciler-konferansinda-suriye-krizini-degerlendirdi/505446>
- BBC News Türkçe. (2023). Türkiye'deki Suriyelilerin Vatandaşlık Durumu. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c1e29v09d3eo>
- BBC News Türkçe. (2012). Türkiye-Suriye Gerilimi: Erdoğan'dan Angajman Açıklaması. *BBC News Türkçe*. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/08/120820_turkey_syria
- BloombergHT. (2024). Türkiye'deki Göçmenler ve Ekonomik Etkileri [YouTube videosu]. <https://www.youtube.com/watch?v=EMIUYto5EvA>

- CNN Türk. (2019). Türkiye'deki Suriyelilerle İlgili Son Durum. <https://archive.is/O95iW>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2018). *Geçici Koruma Statüsü ve Suriyelilere Yönelik Uygulamalar*. Ankara: Göç İdaresi Başkanlığı Yayınları. <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Brosurler/2023/03DogruBilinenYanlislar.pdf>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: Gönüllü Geri Dönüşler İnsani Değerlere Uygun Bir Şekilde Yürütülmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı Resmi Web Sitesi. <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-gonullu-geri-donusler-insani-degerlere-uygun-bir-sekilde-yurutulmekte-merkezicerik>
- Habertürk TV. (2024). *Türkiye'deki Suriyeliler ve Entegrasyon Süreci* [YouTube videosu]. https://www.youtube.com/watch?v=_8yYaQShnog
- Habertürk TV. (2016, 16 Aralık). Suriyeli Çocukların Eğitimi, Entegrasyonu ve Geleceği [YouTube videosu]. *Teke Tek Özel*. <https://www.youtube.com/watch?v=mjJG2SZlgpA>
- Haber Global. (2023). *Mehmet Şimşek'ten Suriyeliler Açıklaması* [YouTube videosu]. <https://www.youtube.com/watch?v=ZUJRXq3zWJQ>
- Halk TV. (2024, 14 Aralık). *Erdoğan'dan Suriyelilerin geri dönüşüyle ilgili çarpıcı açıklama! "Kalmak isteyen başımız üstüne!"* [YouTube videosu]. <https://www.youtube.com/watch?v=pVk7Qx6hCmI>
- İhlas Haber Ajansı. (2024). *Türkiye'de Suriyelilerin Dönüş Süreci* [YouTube videosu]. <https://www.youtube.com/watch?v=Hv6gn8qPluc>
- İletişim Başkanlığı. (2024). *Türkiye'de Bulunan Yabancıların Sayısı ve Vatandaşlık Durumları İle İlgili İddialara Dair Açıklama*. İletişim Başkanlığı Resmi Web Sitesi. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/turkiyede-bulunan-yabancilarin-sayisi-ve-vatandaslik-durumlari-ile-ilgili-iddialara-dair-aciklama>
- İnce, Ö. (2011). Arap devletlerinde din ve anayasa. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/arap-devletlerinde-din-ve-anayasa-19230188>
- Mülteciler Derneği. (2024). *Suriyelilerle İlgili Doğru Bilinen Yanlışlar*. Mülteciler Derneği. <https://multeciler.org.tr/suriyelilerle-ilgili-dogru-bilinen-yanlislar/>
- Mülteciler Derneği. (2022). *Türkiye'deki Suriyeli Sayısı: Aralık 2022*. Mülteciler Derneği. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-aralik-2022/>

- NTV. (2024, 26 Aralık). *Erdoğan, Suriyelilerin Dönüşü Hakkında Konuştu*. [YouTube Videosu]. <https://www.youtube.com/watch?v=xw0RAdpiEh8>
- ORSAM. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*. ORSAM Raporu. https://www.tesev.org.tr/wpcontent/uploads/rapor_Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf
- Perspektif. (2020). *Türkiye'deki Suriyeliler: 9 Yılın Kısa Muhasebesi*. <https://web.archive.org/web/20200807204000/https://www.perspektif.online/turkiyedeki-suriyeliler-9-yilin-kisa-muhasebesi/>
- Show Ana Haber. (2024). *Türkiye'deki Göçmen Sorunu* [YouTube videosu]. <https://www.youtube.com/watch?v=EMIUYto5EvA>
- Teyit.org. (2021). *Suriyelilerin Türkiye'de 5 Binin Üzerinde Şirket Kurduğu ve Vergi Ödemediği İddiası*. <https://teyit.org/analiz/suriyelilerin-turkiyede-5-binin-uzerinde-sirket-kurdugu-ve-vergi-odemedigi-iddiasi>
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2012). *Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun Suriyeli Türkmenler Platformu'nda yaptığı konuşma (15 Aralık 2012, İstanbul)*. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-suriyeli-turkmenler-platformunda-yaptigi-konusma_-15-aralik-2012_-istanbul.tr.mfa